

МИХАИЛ САДОВЯНУ ПРЕДВЕСТНИЦИ НА ПОРОЯ

Превод от румънски: Иво Тодоров, 1980

chitanka.info

Веднъж бях отишъл с бачо Некулай да пластим сено на ливадите по високия бряг на Молдова. Всъщност пластяха бачо Некулай и още трима момци, а аз — едва петгодишен — повече се въртях около каруцата и царствувах в колибката от сено, направена на брега, току над реката. Месец червен бе в разгара си и далечините сякаш пламтяха в мараня; слънцето заливаше света, лентата на реката ослепително блестеше. Към равнината селата се съзираха в синкава мъгла. От другата страна, към планината, големи орли с широко разперени криле се носеха плавно из светлия простор. Застанал до колибата, аз ги виждах как въртят глави и търсят плячка на земята. Неясните далечини, близките гори, реката, небето и ливадите — целият този прекрасен свят се простираше пред моите учудени детски очи. Душата ми бе обгърната от някаква безкрайна сладост, като от майчина любов. Всичко наоколо бе за мен като едно-единствено същество, което ми показваше безбройните си красоти и услаждаше почивката ми с мекия шепот на вятъра и с хиляди тънки гласчета, които шушнеха и цвъртяха из тревата около мен.

Сутрин се наслаждавах на свежия прохладен въздух. Едрите капки роса блестяха като с хиляди дъги, към обяд небето ставаше бездънно и безкрайно. Гласовете на момците се носеха надалече по течението на реката. Обядвах край огъня, заобиколен от снажните тела на моите другари; отчупвах си като тях късове златиста мамалига и ги покривах с овче сирене; слушах техните разкази и разговори, без да ги разбирам много; после, когато те полягваха на сянка в колибата, изтягах се и аз по гръб, отправил поглед към сребрилата следобедна светлина. Остър, пронизителен дъх извираше от потните и уморени тела на момците и ме обгръщаше.

От тези щастливи и спокойни дни помня един случаи, завинаги отпечатан пред очите ми с ярки краски.

Това се случи в един потискащо задушен подиробед. Далечините бяха помътнели. Грамади от виолетови облаци се свличаха от планината и покриваха горите. Разбрах от думите на момците, че времето се разваля. Другарите ми бързаха да съберат сеното и да напластят една купа.

Откъм планината, откъм горното течение на реката изведнъж долетяха продължителни писъци, някакви непознати птичи гласове. Гледах с уплаха полетът на едно черно ято; струваше ми се, че

писъците ехтят като продължителни медни звуци. Птиците прелетяха точно над нас с жални призиви.

— Това са каняци — каза бачо Некулай, — я чуй как викат пороищата; водите на Молдова ще придойдат...

Аз слушах и гледах удивен; бяха се спрели и момците и стояха облеgnати на вилите; гледахме всички как размахват криле, как се отдалечават и заглъхват надолу по реката тези непознати гласове. Вече не виждахме птиците, само техните трептящи медни гласове като че бяха останали зад тях и плуваха из простора.

— За пръв път видях каняк — рече бачо Некулай, — когато бях колкото това момче; тогава тате ми разказа една дълга история за голямо премеждие, станало с него, като пасял овцете.

Момците отново заработиха трескаво; бачо Некулай разказваше случката, до мен долиташе гласът му и отделни думи на другарите му. Аз гледах нагоре по реката, откъдето бяха дошли каняците и се кълбяха буреносните облаци.

Неочаквано вниманието ми бе привлечено от силна врява и викове, които се приближаваха и засилваха. По пътя, който идваше от селото, минаваше през лъката и излизаше на брода при Улми, малко над нас, изведнъж се показа чета цигани жетвари. Имаше всякакви: високи мъже и прегърбени старци, жени и деца.

Сърповете на циганите проблясваха като приближаващи се вълни, а гласовете им — както всякога сякаш настроени за караница, се извисяваха толкова силно, че момците оставиха работата си и дойдоха при колибата на брега.

— Циганите се връщат от жътва в Шоймърещ — каза някой. — Сега трябва да минат брода. Чуй ги само как грачат!

— Отбивали са се в някоя кръчма — рече бачо Некулай. — Циганска им работа. Пийнали са си ракия и дотук поне два пъти са се карали и били!

Аз се смеех на тези приказки и най-внимателно наблюдавах суматохата до брода. Там сякаш ставаше сражение. Циганите крещяха, размахваха ръце, блъскаха се един в друг, изглежда, че едни искаха едно, а други друго; неколцина яки мъже надаваха ожесточени резове, ударените жени пищяха, като че ги колежа, а децата се суетяха и се въргалияха в пясъка на брега.

Зад себе си чух гласа на бачо Некулай:

— Така е винаги циганския съвет. Разбират се как да минат реката.

По едно време жетварите, изглежда, стигнаха до някакво решение. Започнаха бързо да се приготвят. Мъжете съблякоха част от белите си дрехи, жените запретнаха до пояс пъстрите си фусты и един дългокос здравеняк пръв нагази във водата; след него се проточи целият табор — мъже, старци, жени и деца, хванали се за ръце и рамене.

— Хайде, хайде! — подвикваха мъжете с дебели гласове; жените и децата издаваха сегиз-тогиз къси уплашени писъци. На брега остана последен един висок, хубав циганин с широка като колело на каруца шапка на главата си. Той се колебаеше и изглеждаше много весел и много ядосан. Една дребна пъргава циганка, забрадена със синя забрадка, му се караше с писклив глас и го подканяше да влезе и той след табора.

— Хайде бе, Дарак, тръгвай! — бълваше тя бързи и сърдити цигански думи.

Най-сетне веселият циганин се реши да завърши веригата и нагази последен във водата. Пъстроцветният орляк напредваше бавно. Водата изведнъж забуча по-силно, а над нейния вой затрептяха весели провиквания, смях и крясъци.

Дарак обаче бе премного весел и премного нехаен, изпил бе твърде много чапки. Той ту се пускаше от веригата, ту се преборваше с водата и се приближаваше до другите, които ядосано го викаха и подканяха. Той се смееше безгрижно и пренебрежително, сякаш имаше настроение за игра. По едно време започна да се провиква и да пее някаква песен. На другата страна на брода първите от веригата вече излизаха вир-вода, когато той, все още по средата на бързея, се олюля изведнъж, завъртя се и падна. Водата бързо го покри; само шапката му заплува надолу, поклащана от вълните.

Аз изпищях:

— Дави се!

Момците, които се смееха зад мен, млъкнаха; падналият не се показваше над водата. Многогласите крясъци на циганите от брега се извисиха до небесата, яростни и отчаяни. Настъпи суматоха, те се мятаха и блъскаха, но никой не се решаваше да влезе във водата. Дребната циганка изрева като ранен звяр; заскуба косите си,

забрадката ѝ се смъкна назад; затича край реката, протягаше към шапката ръце и нареждаше:

— Дарак! Дарак! Не си отивай, Дарак! Излез на брега, скъпи Дарак!

Спря се за миг и погледна към другарите си. Разтреперана, протегнала към тях ръце с извити като куки пръсти, тя проклинаше и ридаеше; после с мокро от сълзи лице обърна умолително към нас ръце и поглед.

— Спасете го, добри хора, ще се удави. Помогнете, спасете го! Олеле, божи хора, ще се удави мъжът ми! — Тя се обръщаше, протегнала шия напред, и с две ръце сочеше шапката, която плуваше по течението.

Един момък ѝ рече от високото:

— Дарак не е там, това е само шапката му!

Циганката се удряше с юмруци по челото, протягаше ръце към шапката и тичаше напред-назад по брега.

Бачо Некулай и другарите му се спуснаха бързо отгоре, свалиха дрехите си, втурнаха се сред циганите и влязоха във водата. Започнаха да претърсват бродата, после заплуваха надолу, гмуркаха се и претърсваха дъното. Главите им се подаваха над вълните ту тук, ту там, те пръхтяха и плюеха вода, а циганите на брега безсмислено се суетяха, блъскаха се и вдигаха глъчка.

Шапката се бе спряла по-надолу, под сведените до водата клонки на една върба. Точно срещу нея на брега се спря и циганката, като продължаваше да плаче. След дълго търсене момците излязоха безмълвни на брега, взеха дрехите си и се изкачиха пак горе.

Докато се разиграваха тези събития, на запад облаците бяха закрили слънцето. Черните планини от облаци пълзяха бързо по синьото небе, като в чуден сън, над гористите склонове засвири вятър. Тревите по ливадите се залюляха като вълни, сякаш невидими конници слизаха надолу в галоп. От север се понесе дим, извиращ сякаш от черните въртопи; притъмня; вечерта бързо настъпваше, околностите сякаш се смаляваха и потулваха от страх.

Моите другари бързо прибраха сечивата; искаха да впрегнат и конете, но вече бе късно. Поройният дъжд настъпваше с яростни вихрушки; все повече се стъмваше. Бачо Некулай ме прибра в колибата на завет; а циганите, на върволица, приведени, със сърпове на рамо,

изкачваха стръмния бряг, побягваха и се скриваха във виолетовата сянка. Във висините отново прозвучаха като медни звуци продължителните писъци и в усиливащия се вятър запляскаха с криле птиците на пороищата. Мълнията като разкъсана струна проряза тъмните облаци, а гърмът разцепи въздуха. След него над горите затропа дъждът, който бързо се носеше към нас.

Хвана ме страх и започнах да хленча. Бачо Некулай ми каза да се прекръстя и ме погали. Но твърде много и бурни събития се бяха разиграли около мен. За първи път чувах страхотния глас на стихията. Ала по-ужасно и по-мъчително ме пронизваше един тънък, разтреперан и отчаян глас, който идваше от мрака и като огнен меч пробиваше вятъра, тропота на дъжда и воя на прииждащите води; това бе уплашеният писък на циганката, жената на Дарак, която стоеше на брега, втренчила черните си очи и протегнала ръце към изчезналата в бездната на реката шапка. Този писък не ми даваше мира, чувах го непрекъснато. Чувах го и другарите ми, виждах ги как напрягат слух.

По някое време бачо Некулай излезе от колибата, но бързо се върна пак сам.

— Не иска да дойде — каза той тихо и тъжно на другарите си. После ме погали по главата с корава и мокра от дъжда ръка. — Спи, Думитрел, затвори очи и се зарови хубавичко в сеното.

Ала аз останах с отворени очи и гледах другарите си, които също бяха застинали с вперени в мрака погледи; слушах дъжда, вятъра и тътнещия простор, но над всичко в ушите ми звучеше онзи непрестанен, остър, нечовешки вик. И сега още го чувам.

1920 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.